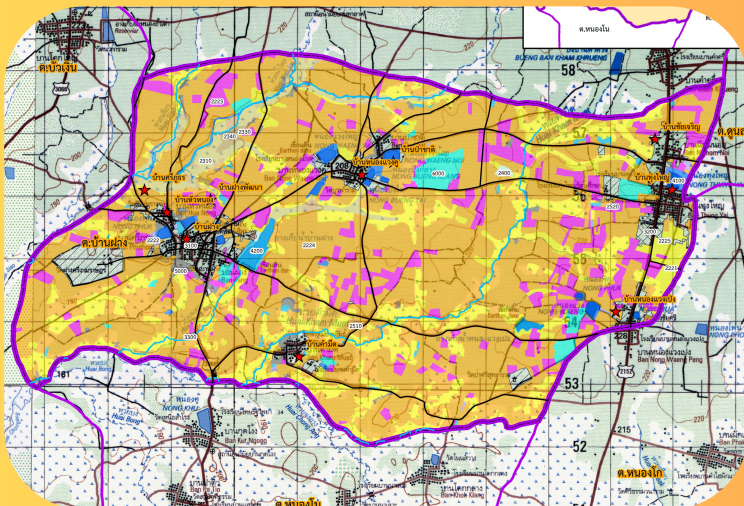

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง

อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2567

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง
อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 ร่วมกับกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการเพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น

กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-3
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-3
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-5
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-9
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-6
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-2
7.5 ระยะเวลาดำเนินการ	7-6
เอกสารอ้างอิง	อ-1
ภาคผนวก	ผ-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศเกษตรจังหวัดขอนแก่น	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	2-9
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	2-9
2-5	รายได้ – รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	2-12
3-1	สมบัติดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	6-4
7-1	กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-7
7-2	กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-10
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)	7-13

สารบัญญรูป

รูปที่	หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดขอนแก่น
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ปี2566
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ปี2566
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
4-2	ระบบการปลูกพืช ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
7-1	การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1)วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของการประเมินในการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดดินที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด ซึ่งบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่างๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น และอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566–30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทรัพยากร ประกอบด้วย

- 1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี
- 2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น
- 3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน/สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

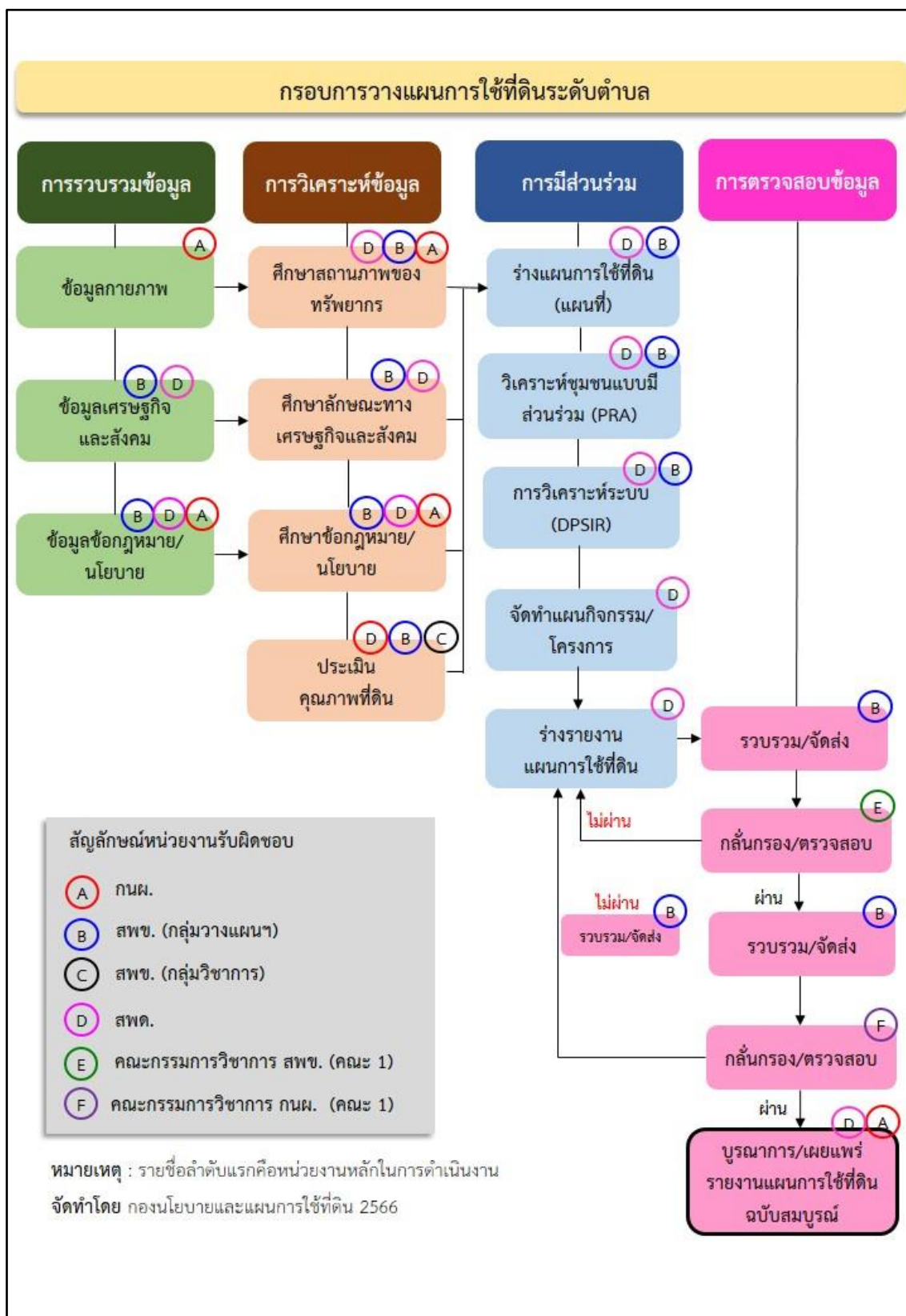
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“ยึดหลักคุณธรรม ก้าวหน้าพัฒนา ก้าวหน้าเศรษฐกิจ ชีวิตปลอดภัย การเมืองโปร่งใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม นำพร้อมการศึกษา ประชาชนมีความสุข” (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝาง, 2566)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

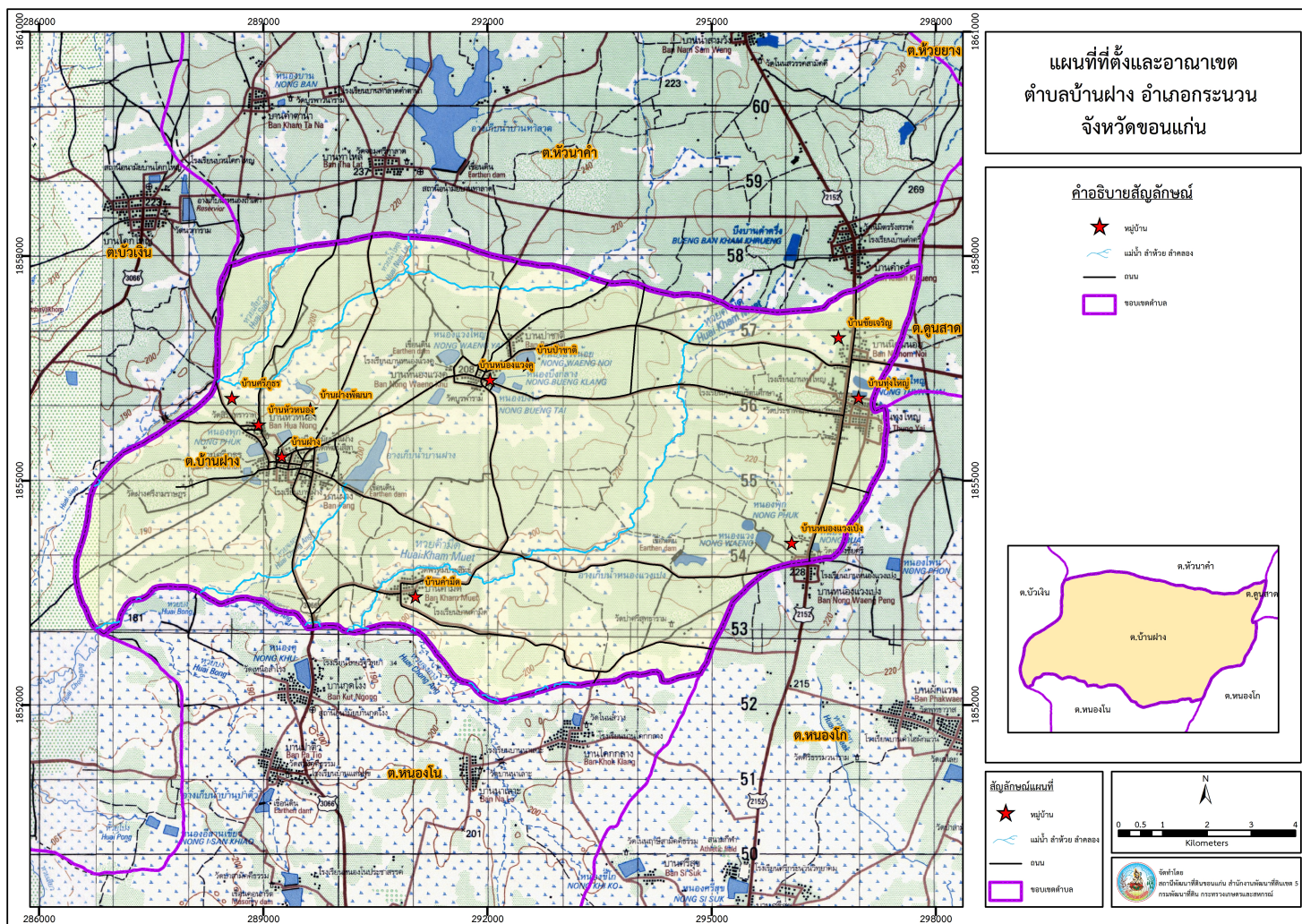
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอกระนวน มีพื้นที่ประมาณ 47.27 ตารางกิโลเมตร หรือ 29,543 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยน้ำคำ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหนองโน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลคูนาศาด ตำบลหนองโก อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลบัวเงิน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขตการปกครองตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านฝาง	หมู่ที่ 7 บ้านศรีภูธร
หมู่ที่ 2 บ้านหัวหนอง	หมู่ที่ 8 บ้านป่าชาติ
หมู่ที่ 3 บ้านคำมิด	หมู่ที่ 9 บ้านชัยเจริญ
หมู่ที่ 4 บ้านหนองแวงเป่ง	หมู่ที่ 10 บ้านฝางพัฒนา
หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งใหญ่	หมู่ที่ 11 บ้านทุ่งชุมทรัพย์
หมู่ที่ 6 บ้านหนองแวงคู	

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ และลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีลำน้ำ ลำห้วยไหลผ่านที่สำคัญ เช่น ห้วยกะลึก ห้วยคำมิด ห้วยจงอาง ห้วยน้ำจัน ห้วยน้ำไหล ห้วยบง ห้วยเสียว ห้วยเหนือ ห้วยใหญ่

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) พบว่า ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 36.1 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 18.0 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,269.7 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 114 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 255.2 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 18 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดขอนแก่น ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืชตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นพฤษภาคมถึงต้นเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนมีนาคม (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

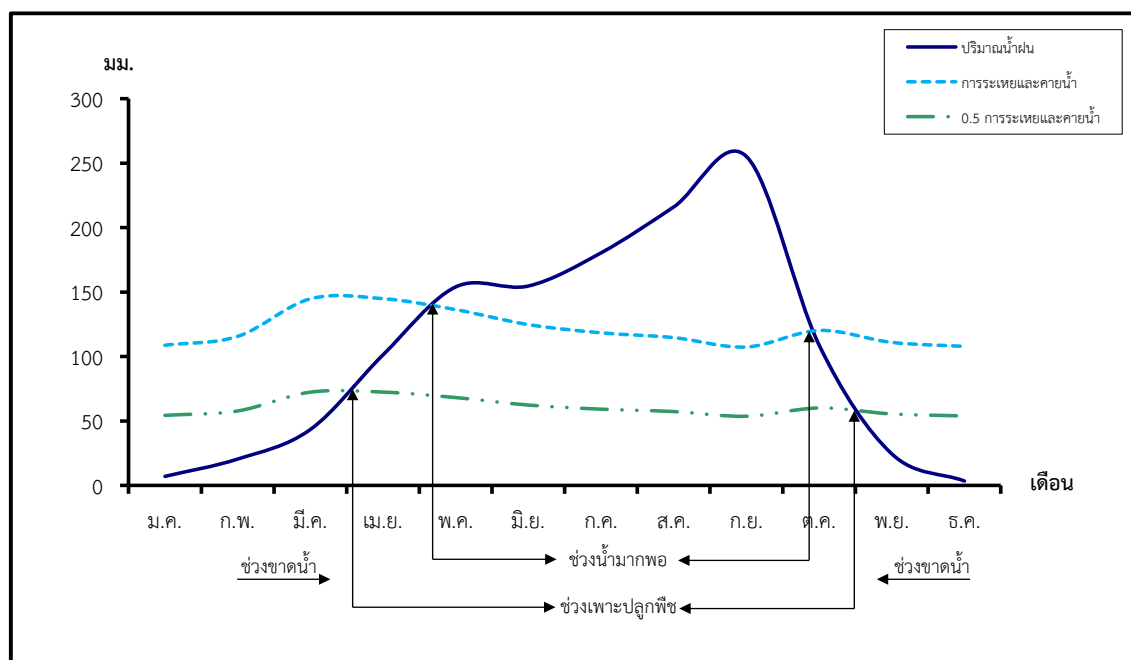
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดขอนแก่น¹

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	18.0	30.8	23.9	64.0	7.1	1.7	108.8	7.0
ก.พ.	20.1	32.8	25.9	62.0	20.5	2.9	115.6	19.8
มี.ค.	23.0	35.0	28.5	62.0	43.4	5.0	144.8	40.4
เม.ย.	24.8	36.1	29.7	66.0	101.3	7.7	144.9	84.9
พ.ค.	25.1	34.8	29.1	74.0	154.0	14.9	136.4	116.1
มิ.ย.	25.1	34.1	28.9	76.0	154.7	14.5	124.8	116.4
ก.ค.	24.6	33.0	28.2	78.0	180.4	17.0	118.4	128.3
ส.ค.	24.4	32.5	27.7	81.0	216.0	18.7	114.7	141.4
ก.ย.	24.1	32.0	27.3	83.0	255.2	18.9	107.4	150.5
ต.ค.	23.1	31.9	26.9	77.0	109.0	9.4	120.3	90.0
พ.ย.	21.0	31.6	25.8	69.0	24.6	2.8	111.0	23.6
ธ.ค.	18.3	30.2	23.8	64.0	3.5	0.7	107.9	3.5
เฉลี่ย	22.6	32.9	27.1	71.3	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,269.7	114.2	1,455.0	921.9

หมายเหตุ : ¹ เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

² จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดขอนแก่น

2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

จากฐานข้อมูลของกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567) พบว่า สภาพการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,136 ไร่ หรือร้อยละ 7.24 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 25,794 ไร่ หรือร้อยละ 87.30 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 5,839 ไร่ หรือร้อยละ 19.76 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว
- 2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 16,858 ไร่ หรือร้อยละ 57.06 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ อ้อย มัน

สำปะหลัง แดงโม

3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 2,990 ไร่ หรือร้อยละ 10.12 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ยางพารา ยูคาลิปตัส ปาล์มน้ำมัน

4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 62 ไร่ หรือร้อยละ 0.21 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลผสม มะม่วง กล้วย

5) พืชสวน มีเนื้อที่ 3 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก

6) พุ่หญ้าเลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 14 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พุ่หญ้าเลี้ยงสัตว์ โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า

7) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 28 ไร่ หรือร้อยละ 0.10 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.5.3 พื้นที่ป่า มีเนื้อที่ 491 ไร่ หรือร้อยละ 1.67 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบสมบูรณ์ ป่าผลัดใบร่อยหรอสภาพฟื้นฟู

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 793 ไร่ หรือร้อยละ 2.68 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 329 ไร่ หรือร้อยละ 1.11 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พุ่หญ้าสลับไม้ พุ่ม/ไม้ละเมาะ เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า พื้นที่ลุ่ม

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,136	7.24
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,458	4.94
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	558	1.89
U500	พื้นที่อุตสาหกรรมร้าง	6	0.02
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	99	0.34
U503	ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	10	0.03
U603	สุสาน ป่าช้า	5	0.02

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A	พื้นที่เกษตรกรรม	25,794	87.30
A101	นาข้าว	5,839	19.76
A202	ข้าวโพด	4	0.01
A203	อ้อย	9,072	30.71
A204	มันสำปะหลัง	7,773	26.31
A220	แตงโม	9	0.03
A301	ไม้ยืนต้นผสม	1	-
A302	ยางพารา	2,740	9.28
A303	ปาล์มน้ำมัน	85	0.29
A304	ยูคาลิปตัส	143	0.48
A305	สัก	13	0.04
A322	กฤษณา	8	0.03
A401	ไม้ผลผสม	36	0.12
A407	มะม่วง	18	0.06
A411	กล้วย	8	0.03
A502	พืชผัก	3	0.01
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	10	0.03
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	4	0.01
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	28	0.10
F	พื้นที่ป่าไม้	491	1.67
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	176	0.60
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	315	1.07
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	329	1.11
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	7	0.02
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	292	0.99
M201	พื้นที่ลุ่ม	7	0.02
M300	เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า	23	0.08

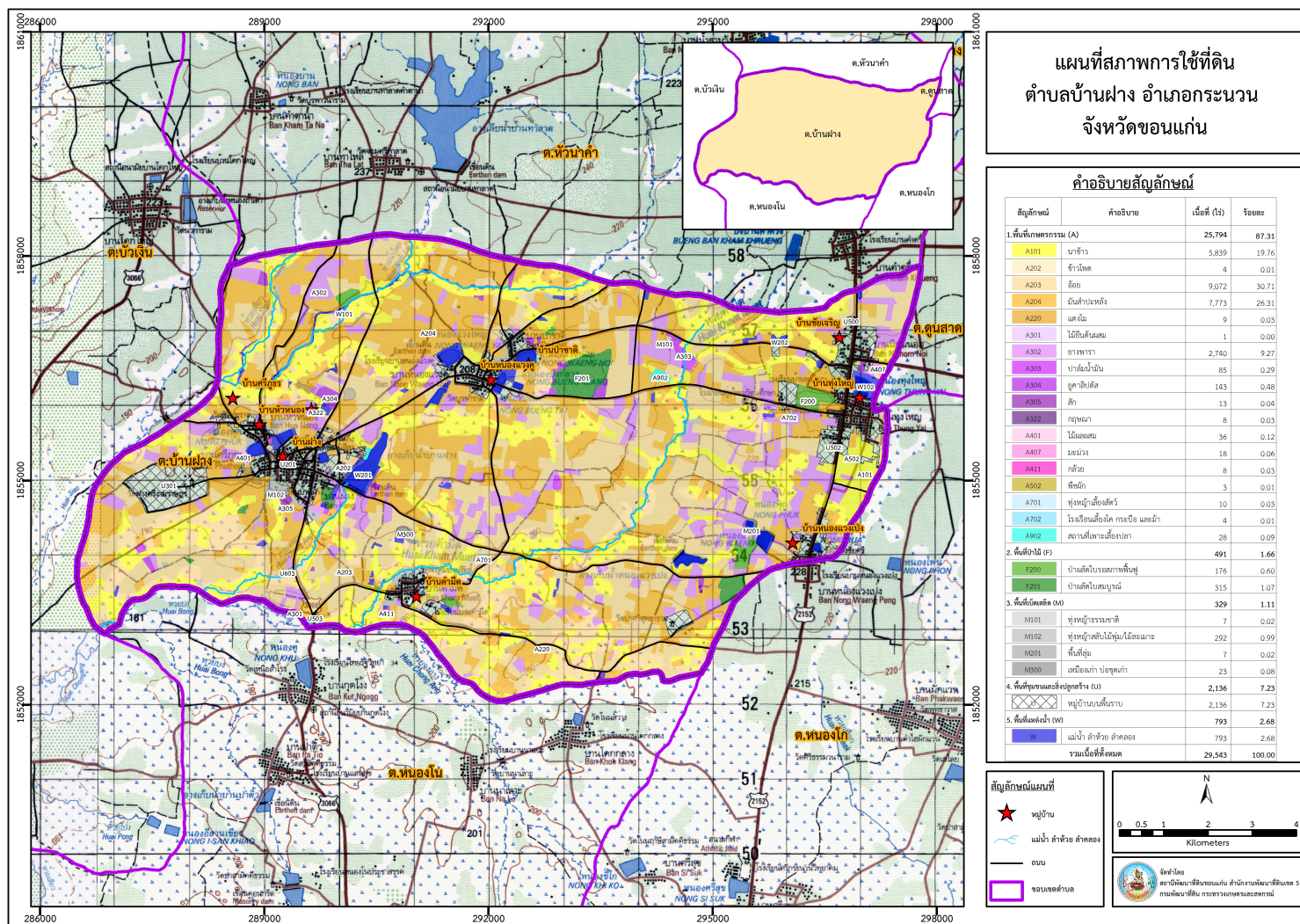
ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	793	2.68
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	148	0.50
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	341	1.15
W201	อ่างเก็บน้ำ	180	0.61
W202	บ่อน้ำในไร่นา	124	0.42
ผลรวมทั้งหมด		29,543	100.00

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลบ้านฝาง มีประชากรรวม 8,065 คน แยกเป็นชาย 4,070 คน เป็นหญิง 3,995 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 170.62 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,217 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,388 ครัวเรือน หรือร้อยละ 62.61 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 829 ครัวเรือน หรือร้อยละ 37.39 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียด ในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลบ้านฝาง	2,217	4,070	3,995	8,065
หมู่ที่ 1 ฝาง	171	321	317	638
หมู่ที่ 2 หัวหนอง	147	309	281	590
หมู่ที่ 3 คำมิด	160	312	306	618
หมู่ที่ 4 หนองแขวงเป้ง	258	428	442	870
หมู่ที่ 5 หุ่งใหญ่	205	339	345	684
หมู่ที่ 6 หนองแขวงคู	269	519	515	1,034
หมู่ที่ 7 ศรีภูธร	277	570	539	1,109
หมู่ที่ 8 ป่าชาติ	118	243	200	443
หมู่ที่ 9 ชัยเจริญ	154	212	240	452
หมู่ที่ 10 ฝางพัฒนา	204	364	364	728
หมู่ที่ 11 หุ่งชุมทรัพย์	254	453	446	899

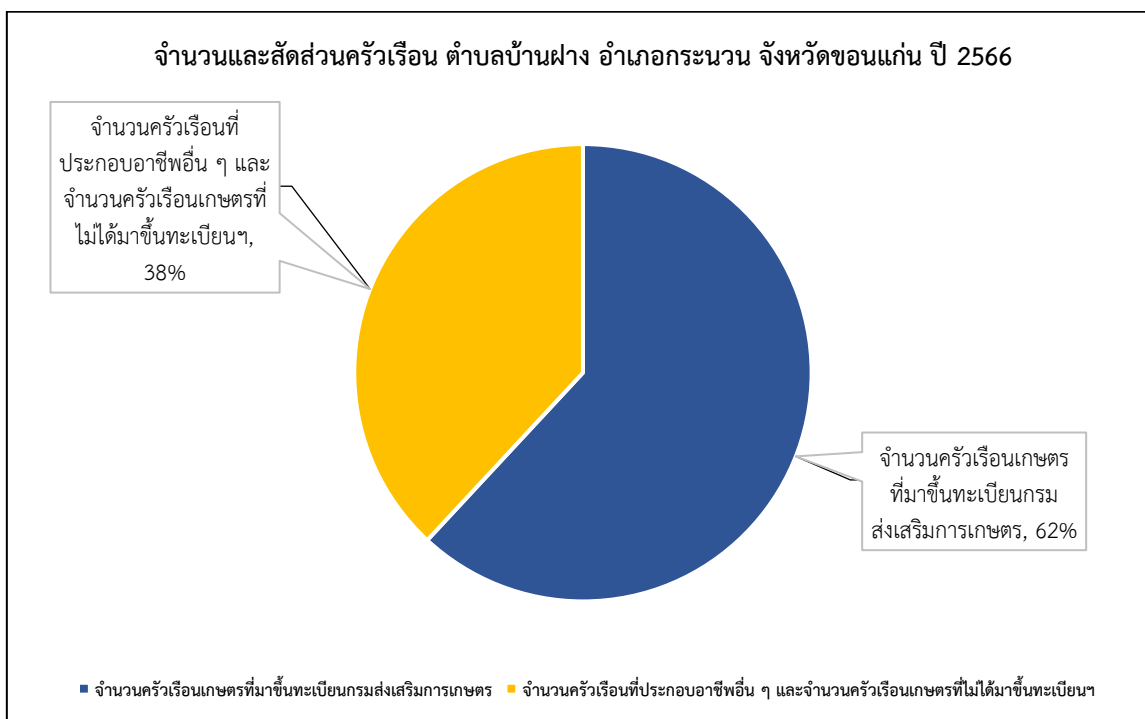
ที่มา: กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ปี 2566

รายการ	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	2,217	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,388	62.61
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	829	37.39

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

รูปที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ปี 2566

2.6.2 การถือครองที่ดิน

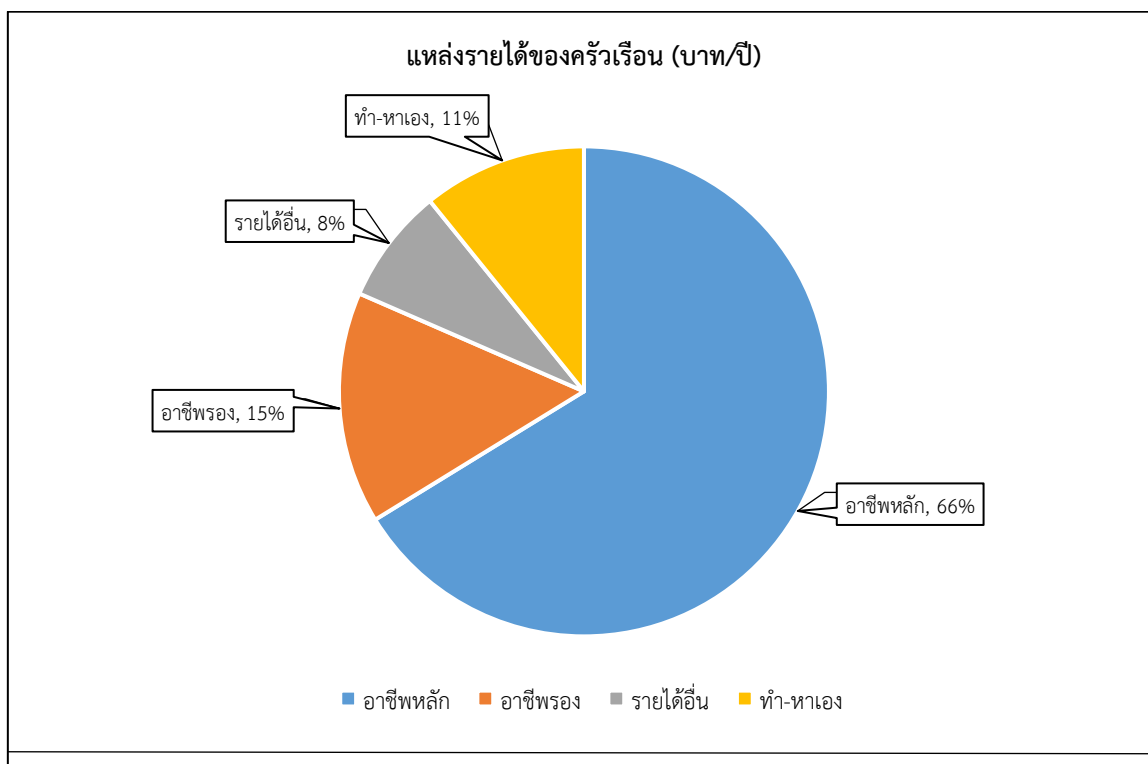
ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่รวมทั้งหมด 29,543 ไร่ และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,217 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-3) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 13.33 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของตำบล มีพื้นที่เกษตรกรรม 25,794 ไร่ หรือร้อยละ 87.30 ของเนื้อที่ตำบล (ตารางที่ 2-2) และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 18.58 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน เนื่องจากจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,388 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกอ้อยโรงงานมากเป็นอันดับหนึ่งรองลงมาได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าว และยางพารา เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์โดยส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีการค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2566 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 252,191 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 65,281 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 134,719 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 34,873 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 117,472 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 30,408 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

รูปที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ปี 2566

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลบ้านฝาง	167,022	38,615	19,261	27,293	252,191	65,281	134,719	34,873
หมู่ที่ 1 ฝาง	129,892	73,977	49,972	35,704	289,545	71,548	140,513	34,721
หมู่ที่ 2 หัวหนอง	292,429	8,452	556	1,865	303,302	75,526	28,527	7,104
หมู่ที่ 3 คำมิด	266,288	2,803	1,023	-	270,114	63,784	73,674	17,397
หมู่ที่ 4 หนองแวงเป่ง	101,062	37,332	10,692	35,421	184,507	49,445	124,045	33,242
หมู่ที่ 5 ท่งใหญ่	151,174	54,593	20,148	47,066	272,980	65,688	171,668	41,309
หมู่ที่ 6 หนองแวงคู	132,035	42,528	33,583	52,712	260,858	62,814	226,610	54,567
หมู่ที่ 7 ศรีภูธร	92,160	32,330	14,095	35,696	174,281	53,228	109,779	33,528
หมู่ที่ 8 ป่าชาติ	110,109	104,076	15,246	27,174	256,604	59,465	128,426	29,761
หมู่ที่ 9 ชัยเจริญ	203,412	58,155	40,942	40,124	342,633	91,306	172,052	45,849
หมู่ที่ 10 ฝางพัฒนา	260,968	17,510	6,787	12,853	298,118	81,117	77,717	21,146
หมู่ที่ 11 ท่งชุมทรัพย์	180,650	30,892	21,613	4,743	237,898	63,861	175,223	47,037

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ คือ เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) เนื้อที่ 16,513 ไร่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

- 1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4B เนื้อที่ 20,543 ไร่
- 2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5B เนื้อที่ 9,000 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลบ้านฝาง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,269.7 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลบ้านฝาง มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้

แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ หนองทุ่งใหญ่ หนองบัว หนองบึงกลาง หนองบึงใต้ หนองพุก หนองแวง หนองแวงน้อย หนองใหญ่ ห้วยคำมิด ห้วยจงอาจ ห้วยน้ำไหล ห้วยบง และห้วยเสียว

แหล่งน้ำผิวดินที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำบ้านฝาง และอ่างเก็บน้ำหนองแวงเป่ง

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลบ้านฝาง มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 28 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 9 หน่วยแผนที่ดิน ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 4 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Lah-sIA ชุดดินละหานทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 842 ไร่ หรือร้อยละ 2.85 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Ndg-sIA ชุดดินโนนแดง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 305 ไร่ หรือร้อยละ 1.03 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Re-col-sIA ดินร่อยเอ็ดที่เป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,551 ไร่ หรือร้อยละ 5.25 ของเนื้อที่ตำบล
- 4) หน่วยแผนที่ดิน St-sIA ชุดดินสีทน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 70 ไร่ หรือร้อยละ 0.24 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 5 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-sIB ชุดดินปึกธงชัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 9,011 ไร่ หรือร้อยละ 30.50 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-hb-sIB ดินปึกธงชัยที่มีความอึดตัวเบสสูง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 9,304 ไร่ หรือร้อยละ 31.49 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-hb,mw-sIB ดินปึกธงชัยที่มีความอึดตัวเบสสูงและมีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 5,449 ไร่ หรือร้อยละ 18.45 ของเนื้อที่ตำบล
- 4) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-hb,gm-sIB/b ดินปึกธงชัยที่มีความอึดตัวเบสสูงและมีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทนา มีเนื้อที่ 4 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล
- 5) หน่วยแผนที่ดิน Pu-sIB ชุดดินภูพาน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,007 ไร่ หรือร้อยละ 10.18 ของเนื้อที่ตำบล

ไม่พบปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ รายละเอียดของสมบัติดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

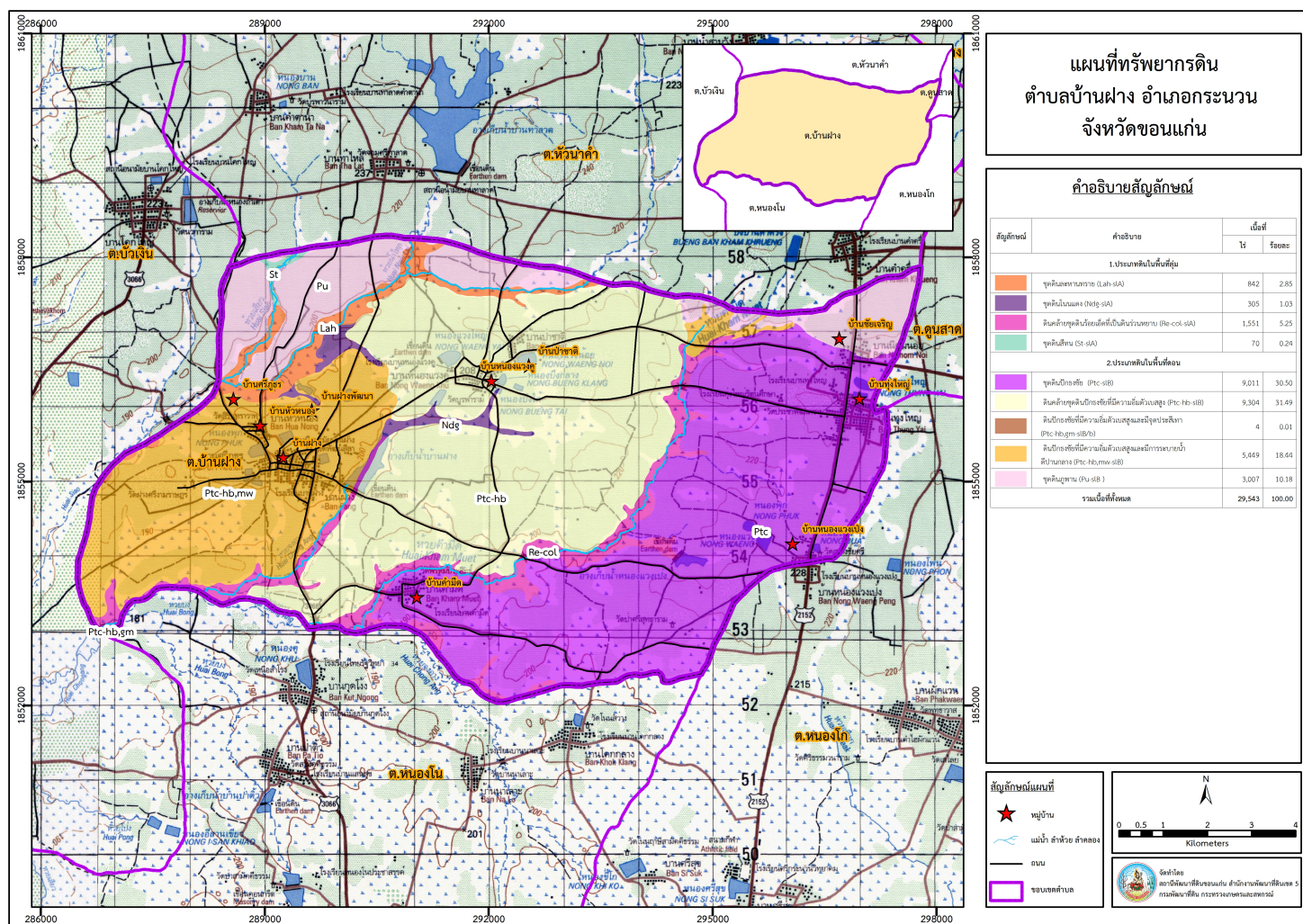
หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Lah-sIA	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	842	2.85
Ndg-sIA	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	<2	-	305	1.03
Ptc-hb,gm-sIB/b	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.0-5.5	5.5-6.0	<2	-	4	0.01
Ptc-hb,mw-sIB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	35-75	5.0-5.5	5.5-6.0	<2	-	5,449	18.45
Ptc-hb-sIB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	35-75	5.0-5.5	5.5-6.0	<2	-	9,304	31.49
Ptc-sIB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	9,011	30.50
Pu-sIB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	3,007	10.18
Re-col-sIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.0-5.5	5.5-6.0	<2	-	1,551	5.25
St-sIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	<2	-	70	0.24
รวมทั้งหมด											29,543	100.00

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่ ชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์เกษตร หมอдинอาสา เกษตรกร และผู้ใช้ที่ดิน) หน่วยงานผู้ดูแลพื้นที่ (องค์การบริหารส่วนตำบล) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครอง กรมป่าไม้ ฯลฯ ร่วมเสนอความคิดเห็นใน (ร่าง) แผนการใช้ที่ดิน ตั้งแต่การกำหนดพื้นที่ ปัญหาการใช้ที่ดิน ความต้องการพัฒนาพื้นที่ ข้อเสนอแนะให้ภาครัฐดำเนินงาน เพื่อใช้ในการปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดิน เพื่อนำเสนอผ่านหน่วยงานผู้ดูแลพื้นที่ ก่อนเป็นแผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝางฉบับสมบูรณ์

กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

1. พื้นที่ (Area)
2. หน้าที่ขององค์กรหรือภารกิจ (Function)
3. ความร่วมมือ (Participation)

การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีสาระสำคัญที่จำเป็นในการจัดทำโครงการ เช่น

1. สภาพปัญหาของชุมชนหรือเกษตรกร
2. ความต้องการของชุมชน
3. โครงการที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน
4. พื้นที่ที่จะดำเนินโครงการ

ทั้งนี้ผู้ที่จำเป็นต้องเข้าร่วมกระบวนการคือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้แทนที่มีอำนาจตัดสินใจ ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ในกรณีของแผนการใช้ที่ดินตำบลนั้น การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีสาระสำคัญของชุมชนในภาพรวม และเกษตรกรแต่ละราย เช่น

1. ปัญหาทรัพยากรดิน
2. ปัญหาการประกอบอาชีพ
3. ความต้องการของชุมชนหรือเกษตรกรแต่ละราย
4. แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากสาระสำคัญใน 4 ประการ ดังกล่าว แผนการใช้ที่ดินตำบลจะต้องจัดทำขึ้นโดยมี “กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน หรือเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งตอบสนองต่อแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตรงตามอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และโดยความร่วมมือของส่วนราชการต่าง ๆ

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2567 มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลบ้านฝาง คือ

- 1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (ดินขาดอินทรีย์วัตถุ)
- 2) น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ
- 3) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 4) ราคาผลผลิตต่ำ
- 5) ราคาปัจจัยการผลิตสูง (ปุ๋ยเคมี, สารเคมีกำจัดศัตรูพืช, ราคาน้ำมัน)
- 6) ปริมาณผลผลิตต่ำ
- 7) ขาดการพัฒนาอาชีพ และไม่มีองค์ความรู้ทางการเกษตร
- 8) โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด
- 9) การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และวัชพืชในปริมาณสูง
- 10) ขาดแคลนแรงงาน

4.1.2 ความต้องการของชุมชนและเกษตรกรตำบลบ้านฝาง มีความต้องการ 6 ประการ คือ

- 1) การปรับปรุงดินเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์
- 2) การแก้ไข/ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- 3) ข้อเสนอแนะการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม
- 4) จัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้สำหรับการเกษตร และอุปโภคบริโภค ทั้งบนดินและใต้ดิน พร้อมระบบการกระจายน้ำ และระบบโซล่าเซลล์
- 5) พัฒนาแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (อ่างเก็บน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง เพื่อการกักเก็บน้ำ)
- 6) ลดราคาปัจจัยการผลิตให้ต่ำลง (ในลักษณะการให้ความช่วยเหลือ)

ดังที่กล่าวข้างต้นว่า วัตถุประสงค์ของการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนก็เพื่อให้ทราบความต้องการของชุมชน เกษตรกร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุด ต่อหน่วยเนื้อที่และเป็นไปอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ภาพรวมในระบบ DPSIR ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น แสดงให้เห็นว่ามีปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดแคลนน้ำ ทำให้ผลผลิตของพืชที่ปลูกค่อนข้างต่ำ พร้อมทั้งมีต้นทุนสูงจากการลงทุนซื้อปุ๋ยเคมี สารเคมีในการกำจัดวัชพืช การจ้างแรงงาน และเครื่องจักร สภาพการใช้ที่ดินเป็นนาข้าว ความเหมาะสมของที่ดินอยู่ในชั้น S2,S3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดินในอนาคต เกษตรกรต้องการทำนาต่อไป จึงกำหนดไว้เป็นนาข้าว แต่จะมีการเปลี่ยนจากการผลิตข้าวเพื่อบริโภค เป็น “การผลิตพันธุ์ข้าว” แทน ดังนั้นกิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 จึงควรมีการสนับสนุนการปลูกพืชปุ๋ยสด การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชตระกูลถั่วหลังนา การลดการใช้สารเคมีของเกษตรกรในพื้นที่ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งจะมีการก่อสร้างบ่อน้ำในไร่นา แหล่งน้ำขนาดเล็ก ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นต้น

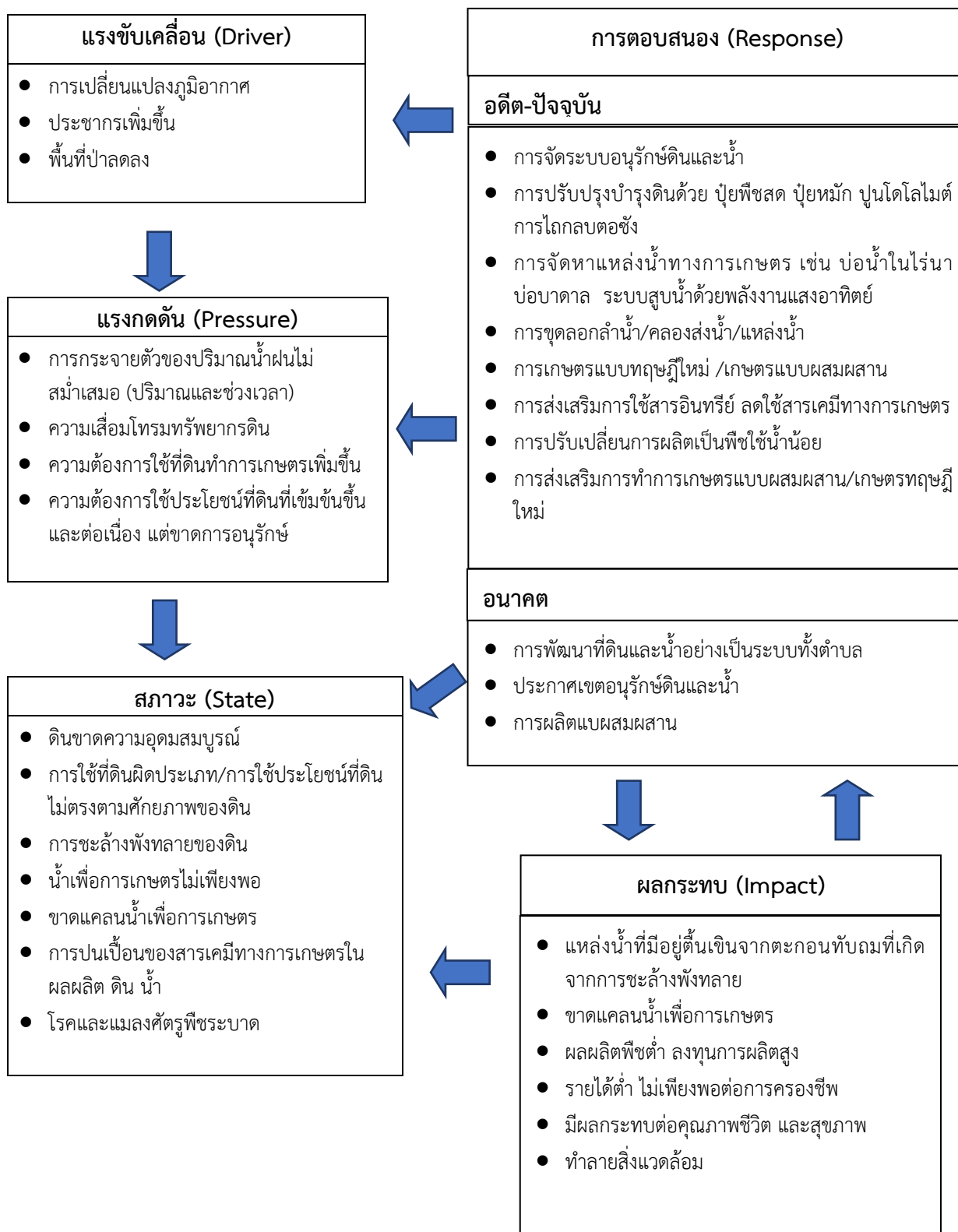
ผลจากการจัดทำกรมีส่วนร่วมนของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) **แรงขับเคลื่อน (Driver)** มี 3 ประการ คือ
 - 1.1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
 - 1.2) การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจทั้งภายในและต่างประเทศ
 - 1.3) การเพิ่มขึ้นของประชากร
- 2) **แรงกดดัน (Pressure)** ที่เกิดจากปัจจัยการขับเคลื่อน มี 4 ประการ คือ
 - 2.1) การกระจายตัวของปริมาณน้ำฝนไม่สม่ำเสมอ (ปริมาณและช่วงเวลา)
 - 2.2) ความต้องการใช้ที่ดินทำการเกษตรเพิ่มขึ้น
 - 2.3) ความเสื่อมโทรมทรัพยากรดิน
 - 2.4) ความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เข้มข้นขึ้นและต่อเนื่อง แต่ขาดการอนุรักษ์
- 3) **สถานะ (State)** ที่เกิดแรงกดดัน มี 7 ประการ คือ
 - 3.1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
 - 3.2) การใช้ที่ดินผิดประเภท/การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ตรงตามศักยภาพของดิน
 - 3.3) การชะล้างพังทลายของดิน
 - 3.4) น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ
 - 3.5) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
 - 3.6) การปนเปื้อนของสารเคมีทางการเกษตรในผลผลิต ดิน น้ำ
 - 3.7) โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด
- 4) **ผลกระทบ (Impact)** ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 5 ประการ คือ
 - 4.1) แหล่งน้ำที่มีอยู่ต้นเหินจากตะกอนทับถมที่เกิดจากการชะล้างพังทลาย
 - 4.2) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
 - 4.3) ผลผลิตพืชต่ำ ลงทุนการผลิตสูง
 - 4.4) รายได้ต่ำ ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ
 - 4.5) มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และสุขภาพ
- 5) **การตอบสนอง (Response)** ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มีดังนี้
 - อดีต - ปัจจุบัน**
 - 5.1) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 5.2) การปรับปรุงบำรุงดินด้วย ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ปูนโดโลไมต์ การไถกลบตอซัง
 - 5.3) การจัดหาแหล่งน้ำทางการเกษตร เช่น บ่อน้ำในไร่นา บ่อบาดาล ระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์
 - 5.4) การขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ
 - 5.5) การเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ /เกษตรแบบผสมผสาน
 - 5.6) การส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร
 - 5.7) การปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย
 - 5.8) การส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่

อนาคต

- 1) การพัฒนาที่ดินและน้ำอย่างเป็นระบบทั้งตำบล
- 2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 3) การผลิตแบบผสมผสาน

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ระบบการปลูกพืชในปัจจุบันของตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 พื้นที่ลุ่ม

ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวเหนียวพันธุ์ กข6 และข้าวเจ้าพันธุ์หอมมะลิ105 หลังการเก็บเกี่ยวจะปลูกพืชผัก ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

4.2.2 พื้นที่ดอน

1) อ้อย เกษตรกรจะปลูกอ้อยช่วงปลายฤดูฝนระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 10-14 เดือน เก็บเกี่ยวเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม

2) มันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกมันสำปะหลังช่วงปลายฤดูฝนระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 7-8 เดือน เก็บเกี่ยวในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม

3) ปลูกป่า ไม้ยืนต้น ไม้ผล ที่นิยมปลูก ได้แก่ มะม่วง กล้วย ยูคาลิปตัส ยางพารา เป็นต้น ดังรูปที่ 4-2

เดือน ระบบเกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
นา (ข้าว)												
นา (อ้อย)												
พืชไร่												
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น												
เกษตร ผสมผสาน												

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืช ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และ คำรน, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือ กิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุน สูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส มะม่วง หน่อไม้ฝรั่ง พืชผัก

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

หน่วยที่ดิน	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ยางพารา	ปาล์มน้ำมัน	ยูคาลิปตัส	มะม่วง	หน่อไม้ฝรั่ง	พืชผัก
Lah-slA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns	S2ns	S2ns
Ndg-slA	S2os	S2os	S2os	S2os	S2s	S2o	S2s	S1	S2s
Ptc-hb,gm-slB/b	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns	S2ns	S2ns
Ptc-hb,mw-slB	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns	S2ns	S2ns
Ptc-hb-slB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns	S2n	S2ns	S2ns	S2ns
Ptc-slB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns	S2n	S2ns	S2ns	S2ns
Pu-slB*	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns	S2n	S2ns	S2ns	S2ns
Re-col-slA	S2ns	N	S2ons	S3o	S2ons	N	S3o	S2ons	N
St-slA	S2s	N	S2os	S3o	S2os	N	S3o	S2os	N

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

- e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน
- w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร
- r = สภาพการหยั่งลึกของราก
- x = การมีเกลือมากเกินไป
- m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช
- o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
- n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
- s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี ช่วงปี 2566-2570 เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลหัตถภูมิ และข้อมูลปฐภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ได้กำหนดออกเป็น 5 เขต ได้แก่ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่นๆ และเขตรักษาสมดุลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 4 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตประมง และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 25,807 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 87.35 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมชั้นดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 5,000 ไร่ หรือ คิดเป็น ร้อยละ 16.92 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 63 ไร่ หรือ คิดเป็น ร้อยละ 0.21 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล ได้แก่ มะม่วง ไม้ผลผสม

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 2,984 ไร่ หรือ คิดเป็น ร้อยละ 13.87 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ ยางพารา ยูคาลิปตัส สัก ปาล์ม น้ำมัน ไม้ยืนต้นผสม

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 16,668 ไร่ หรือคิดเป็น ร้อยละ 56.42 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 3 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก หรือเกษตรผสมผสาน ได้แก่ พืชสวนผสม หน่อไม้ฝรั่ง

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือเป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อ

ความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 818 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.77 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 3 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ ยางพารา ยูคาลิปตัส สัก ปาล์มน้ำมัน ไม้ยืนต้นผสม

(3) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 227 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.77 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย

3) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 28 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ตำบล

4) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 14 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และเขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2510) ปัจจุบันมีการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 10 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล

(2) เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2520) ปัจจุบันมีการสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ประเภทต่าง ๆ มีเนื้อที่ 4 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล

6.2.2 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,129 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.20 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 2,009 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 6.80 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 115 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.39 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

(3) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 5 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อน ท้องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน เป็นต้น

6.2.3 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 789 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.67 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 487 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.65 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 302 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.02 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.4 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 328 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.11 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น พื้นที่ลุ่ม บ่อลูกรัง ไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.5 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 491 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.66 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
1. เขตเกษตรกรรม	25,807	87.35
1.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพผลิตสูง	24,718	83.67
1.1.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	24,718	83.67
เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภท2)	5,000	16.92
เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพสูง ประเภท2)	63	0.21
เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพสูง ประเภท2)	2,984	10.10
เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพสูง ประเภท2)	16,668	56.42
เขตปลูกพืชทางเลือก (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	3	0.01
1.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพผลิตต่ำ	1,048	3.55
เขตทำนา (ศักยภาพต่ำ)	818	2.77
เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพต่ำ)	3	0.01
เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพต่ำ)	227	0.77
1.3 เขตประมง	28	0.09
1.4 เขตปศุสัตว์	14	0.05
เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	10	0.03
เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	4	0.01
2. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,129	7.20
เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	2,009	6.80
เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	115	0.39
เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	5	0.02

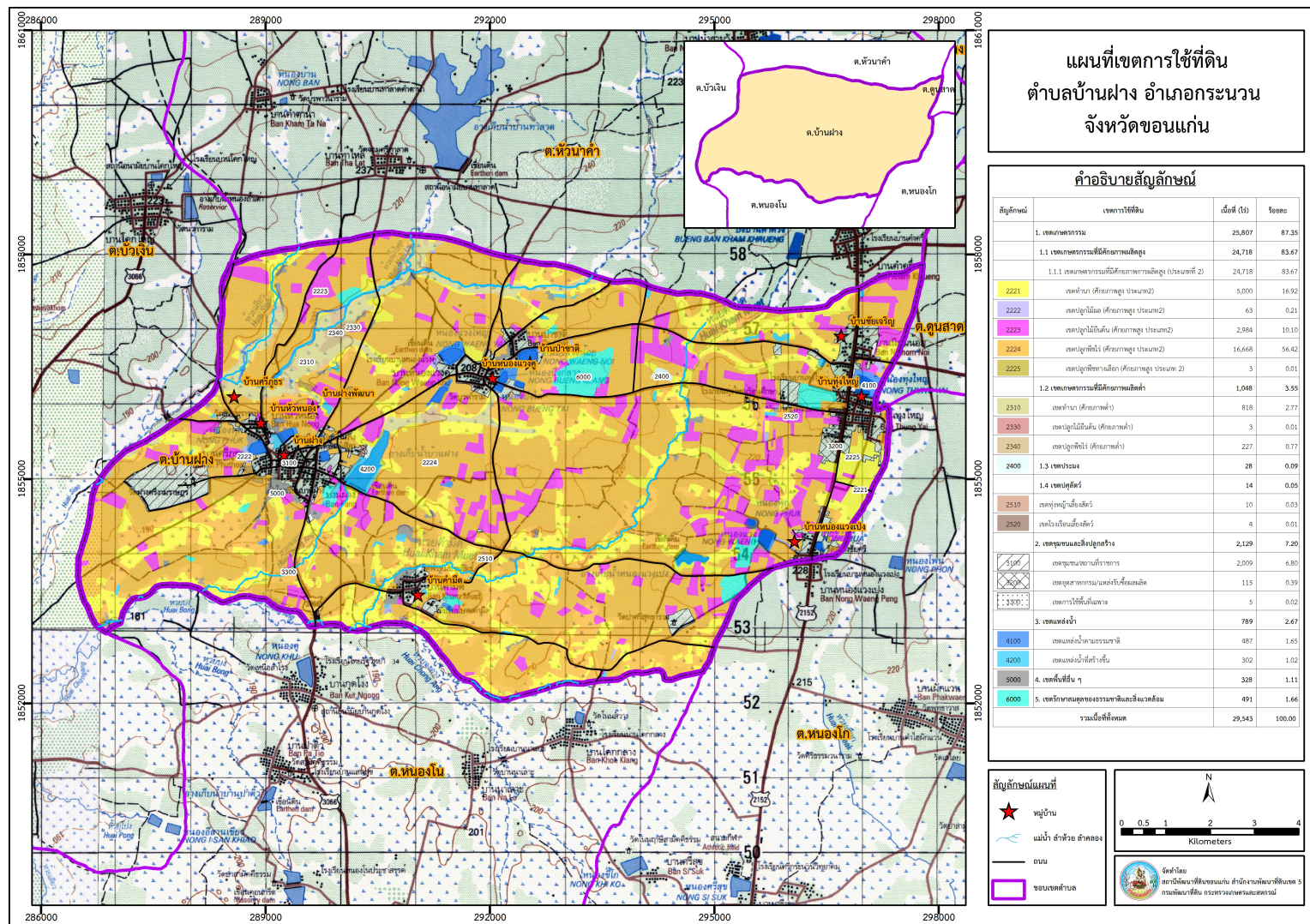
ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
3. เขตแหล่งน้ำ	789	2.67
เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	487	1.65
เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	302	1.02
4. เขตพื้นที่อื่น ๆ	328	1.11
5. เขตรักษาสมดุขของธรรมชาติและสิ่งแวดลอม	491	1.66
รวมเนื้อที่ทั้งหมด	29,543	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568 ถึง 2570

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝางไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝาง เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

การดำเนินงานตามแผนการใช้ที่ดิน อันประกอบด้วยกิจกรรมและโครงการในเขตพื้นที่ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น สามารถเกิดผลในการพัฒนาพื้นที่ ดังนี้

- 1) ทรัพยากรที่ดินได้รับการปรับปรุงและพัฒนา
 - 1.1) การใช้ที่ดินในบริเวณที่มีการชะล้างพังทลายของดินระดับปานกลางถึงรุนแรงมากที่สุด
 - 1.2) ที่ดินเพื่อการเกษตรได้รับการปรับปรุงบำรุงดิน
 - 1.3) ที่ดินเพื่อการเกษตรได้รับการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 2) เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดินขึ้นในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
 - 2.1) ผลตอบแทนจากการทำเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อน มีแผนการใช้ที่ดิน
 - 2.2) เกษตรกรมีความพึงพอใจในการเข้าพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดิน

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เขตเกษตรกรรม

1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

- (5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
- (6) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
- (7) การจัดหาปุ๋ยโคโลไมด์
- (8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- (9) การส่งเสริมพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน (หมอดินอาสา)

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน

3) พื้นที่แล้งซ้ำซาก มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

- (1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- (3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ
- (4) การขุดเจาะบ่อบาดาล

การดำเนินงานของหน่วยงานอื่น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่ทางหน่วยงานอื่นได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการนั้นๆ (ตารางที่ 7-2)

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัด)

(3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

2) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

- ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2567 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ ปรับปรุงที่ดินและเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลบ้านฝาง กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลหนองสูงใหญ่ในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาดินเสื่อมโทรม (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำจนเกิดแล้งซ้ำซาก และมีปัญหารองลงมา คือ ปัญหาขาดตลาดรองรับผลผลิตภาคการเกษตร ราคาผลผลิตภาคการเกษตรตกต่ำ มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรในปริมาณมาก ปัญหาดังกล่าวนี้นำส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

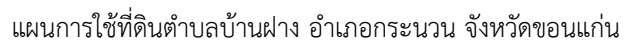
ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะรวมถึง (1) การชะล้างพังทลายของดิน (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (3) ดินตื้น จากการวิเคราะห์ความลาดชันของตำบลบ้านฝาง ซึ่งมีพื้นที่รวม 29,543 ไร่ นั้น พบว่า ระดับความลาดชันระหว่าง 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวน 14,711 ไร่ หรือร้อยละ 49.80 ระดับความลาดชันระหว่าง 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวน 9,386 ไร่ หรือร้อยละ 31.77 ระดับความลาดชันระหว่าง 5-15 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวน 5,446 ไร่ หรือร้อยละ 18.43 จากการที่สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดชันดังกล่าวนี้ ผลกระทบที่ตามมา คือ เกิดการสูญเสียดิน หน้าที่ดินที่ถูกชะล้างลงสู่เบื้องล่างจึงไปทับถมลำน้ำตามธรรมชาติ ฝาย และอ่างเก็บน้ำจนดินชั้นบนไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตามที่ควรจะเป็น การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นทุกหมู่บ้านในตำบลบ้านฝาง ทั้งน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภคและน้ำเพื่อการเกษตร ในส่วนของปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากมีการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานาน โครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานทำให้ดินอัดตัวแน่น น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพินาศไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป

ในกรณีของการขาดแคลนนํ้านั้น นอกจากผลการทับถมของตะกอนดินในแหล่งน้ำจนดินชั้นบนดังกล่าวข้างต้นแล้ว การที่ประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมที่ต้องใช้น้ำเพิ่มขึ้น ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักน้ำในดิน คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กันทั้งปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน โดยจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ” ทั้งพื้นที่ตำบลที่รวมข้อเสนอในการแก้ไขปัญหา โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ส่วนของต้นน้ำ อยู่บริเวณทิศเหนือและตะวันออกของตำบล อันเป็นพื้นที่ป่าไม้ ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) มีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด พื้นที่ต้นน้ำมีหมู่ที่ 5, 8 และหมู่ที่ 9 การจัดการพื้นที่ต้องปลูกป่าเสริมสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อรักษาน้ำให้อยู่ในพื้นที่และก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดการชะล้างพังทลาย การสูญเสียดิน และชะลอการไหลของน้ำ 2) ส่วนของกลางน้ำ อยู่บริเวณทิศตะวันตกของตำบล สภาพพื้นที่ประกอบด้วยที่ราบและที่ลาดชัน พื้นที่บางส่วนมีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด พื้นที่กลางน้ำมีหมู่ที่ 1, 7 และหมู่ที่ 10 การจัดการพื้นที่ควรก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดรูปที่ดิน วางผังน้ำทั้งระบบ และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต 3) ส่วนของปลายน้ำ อยู่บริเวณทิศเหนือของตำบล สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ (ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และ 2-5 เปอร์เซ็นต์) มีส่วนน้อยที่มีความเสี่ยงในการสูญเสียดินจากการชะล้างพังทลายของดินและไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำ พื้นที่

ปลายน้ำมีหมู่ที่ 3 การจัดการพื้นที่ควรพัฒนาที่ดินและระบบน้ำ ได้แก่ การขุดลอกคลอง ก่อสร้างสระน้ำ ฝายกั้นน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำหรือพนังป้องกันน้ำท่วม การขุดเจาะบ่อบาดาล ปรับรูปที่ดินปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

7.5 ระยะเวลาดำเนินการ

7.5.1 ไตรมาสแรกของปีงบประมาณ 2568 (ต.ค.-ธ.ค.2567) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการคือ

1) สำรวจเพื่อออกแบบระบบพัฒนาที่ดินและน้ำ โดยเริ่มต้นจาก พื้นที่ตอนบน (ต้นน้ำ) โดยเน้น 3 กิจกรรม สำหรับลดการสูญเสียดินจากการชะล้างพังทลายของดิน คือ

(1.1) การปลูกป่า

(1.2) ฝายชะลอน้ำ

(1.3) การทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

2) วางแผนสำรวจออกแบบระบบน้ำทิ้งเบื้องต้น ก่อนลงสู่อ่างเก็บน้ำ

7.5.2 ไตรมาสที่ 2-4 ของปีงบประมาณ (ม.ค.-ก.ย. 2568) และงบประมาณต่อเนื่องปีต่อไป

1) สำรวจเพื่อออกแบบระบบพัฒนาที่ดินและน้ำ ในพื้นที่ตำบลบ้านฝาง ก่อนลงสู่อ่างเก็บน้ำ โดยเน้นที่การรักษาน้ำให้อยู่กับดิน ลดการชะล้างพังทลายของดิน และพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมกับการทำการเกษตร คือ (1)การขุดลอกแหล่งน้ำที่มีอยู่แต่ตื้นเขิน (2)ก่อสร้างแหล่งน้ำเพิ่มเติม (3)การสร้างระบบส่งน้ำ (4)การก่อสร้างระบบระบายน้ำ (5)บ่อบาดาล

2) ดำเนินการจัดทำโครงการตามผลการสำรวจและออกแบบ (ก่อสร้างตามงบประมาณ)

3) ปรับปรุงบำรุงดิน

4) ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต

7.5.3 การประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ

อีกทางเลือกหนึ่งในการเร่งรัดแก้ไขปัญหาคความเสื่อมโทรมของดิน และการขาดแคลนน้ำ รวมทั้งน้ำท่วม คือการประกาศเขตพื้นที่ตำบลบ้านฝาง เป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามบทบัญญัติมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ.2551

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 4,000 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	1,436,500
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	1,500
	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	297,500
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	30,000
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	32,500
	1.5 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	85,000
	1.6 การฝึกอบรมเกษตรกร	190,000
	1.7 สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง	800,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	1,420,000
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	420,000
	2.2 โครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทางการเกษตรตาม Agri-Map	1,000,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	2,096,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	96,000
	3.2 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	2,000,000

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
2. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,000 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	1,230,250
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	1,500
	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	297,500
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	30,000
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
	1.5 สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง	800,000
	1.6 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์	85,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	210,000
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	210,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	60,000
3. เขตปลูกไม้ผลผสม เนื้อที่ 50 ไร่	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	60,000
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	425,000
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	1,500
	1.2 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	6,500
	1.3 สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง	400,000
	1.4 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์	17,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	105,000
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	105,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	60,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	60,000

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
4. เขตเพาะเลี้ยงสัตว์ น้ำ เนื้อที่ 20 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	6,500
	- สารเร่ง พด.6 จุลินทรีย์ผลิตสารบำบัดน้ำเสีย	6,500
	2. การบริหารจัดการน้ำ	210,000
	- การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	210,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	60,000
	- การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	60,000
รวมเขตเกษตรกรรม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	3,156,750
	2. การบริหารจัดการน้ำ	1,945,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	2,276,000
	รวมแผนงาน/โครงการ	7,377,750

หมายเหตุ : งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตพื้นที่ เกษตรกรรม 1.1 เขตพื้นที่ทำนา 1.2. เขตปลูกพืชไร่ 1.3. เขตปลูกไม้ผล	การแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม พื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน และเพิ่มศักยภาพการผลิต 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งตามศักยภาพ (สนง.สหกรณ์จังหวัด) 2) โครงการเกษตรอินทรีย์ (ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัด) 3) โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตร (ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัด) 4) โครงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม (ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัด) 5) โครงการการบริหารความหลากหลายชีวภาพ (ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัด) 6) โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) 7) โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดิน (สนง.การปฏิรูปที่ดินจังหวัด) 8) โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (สนง.การปฏิรูปที่ดินจังหวัด) 9) โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน (สนง.การปฏิรูปที่ดินจังหวัด) 10) โครงการพัฒนาธุรกิจชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน (สนง.การปฏิรูปที่ดินจังหวัด) 11) โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ (สนง.การปฏิรูปที่ดินจังหวัด) 12) โครงการมันสำปะหลังพันธุ์ดี (อบต.บ้านฝาง) 13) โครงการเลี้ยงสุกรเพื่อเป็นอาชีพเสริม (อบต.บ้านฝาง) 14) โครงการพัฒนาการผลิตพืชปลอดภัยโดยระบบโรงเรือน (อบต.บ้านฝาง) 15) โครงการผลิตปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ (อบต.บ้านฝาง)

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
	การปรับปรุงที่ดินและเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต 1) โครงการพัฒนาเครือข่ายงานส่งเสริมการเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 2) โครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพองค์กรเกษตรกร (สนง.เกษตรจังหวัด) 3) โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (สนง.เกษตรจังหวัด) 4) โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือก (สนง.เกษตรจังหวัด) 5) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 6) โครงการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน (สนง.เกษตรจังหวัด) 7) โครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (สนง.เกษตรจังหวัด) 8) โครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 9) โครงการธนาคารสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 10) โครงการพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ (สนง.เกษตรจังหวัด) 11) โครงการศักยภาพการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร (สนง.เกษตรจังหวัด) 12) โครงการผลิตพันธุ์พืชและปัจจัยการผลิต (สนง.เกษตรจังหวัด) 13) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ 14) โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม 15) โครงการผลิตและสนับสนุนหัวเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช (ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชจังหวัด) 16) โครงการสนับสนุนการผลิตจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืชทดแทนการใช้สารเคมี 17) โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน (อบต.บ้านฝาง)

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	1) โครงการสร้างความเข้มแข็งกลุ่มการผลิตด้านการเกษตร (กรมประมง) 2) โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร(กรมประมง) 3) โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แบบแปลงใหญ่ (สนง.ปศุสัตว์จังหวัด) 4) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานเกษตร (สนง.ปศุสัตว์จังหวัด) 5) โครงการออกแบบการปรับเปลี่ยนการใช้น้ำเพื่อการเกษตรตามนโยบาย (กรมชลประทาน) 6) โครงการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่รับน้ำ (กรมชลประทาน) 7) โครงการเลี้ยงปลาในสระน้ำขนาดเล็ก (อบต.บ้านฝาง) 8) โครงการฝายเก็บกักน้ำเพื่อการเกษตร (อบต.บ้านฝาง) 9) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำปรับปรุงสระเก่า (อบต.บ้านฝาง)
2. พื้นที่แหล่งน้ำ	1) โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทาน (กรมชลประทาน) 2) โครงการพัฒนาระบบชลประทานด้วยนวัตกรรม (กรมชลประทาน) 3) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำ (กรมชลประทาน) 4) โครงการพัฒนาโครงการชลประทานเดิม (กรมชลประทาน) 5) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งและระบายน้ำ (กรมชลประทาน) 6) โครงการจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำในพื้นที่ชลประทานเดิม (กรมชลประทาน)

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่องตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม		เป้าหมาย					รวม	เป้าหมาย					รวม	ที่ รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2569	2570	2572		
	1. ปรับปรุงบำรุงดิน	นับ													
เขตนาข้าว/เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/พืชผัก	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	100	100	100	100	200	600	500	500	500	500	1000	3000	พด.
เขตนาข้าว/เขตปลูกพืชไร่/พืชผัก	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน		5	5	5	5	20		148750	148750	148750	148750	595000	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล	1.3 การส่งเสริมปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด	ไร่	800	800	800	800	800	4000	12000	12000	12000	12000	12000	60000	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/พืชผัก	1.4 การพัฒนาเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม		5	5	5	2	17		16250	16250	16250	6500	55250	พด.
เขตนาข้าว/เขตปลูกพืชไร่	1.5 จัดหาปูนโดโลไมต์	ตัน	20	20	20	20	20	100	34000	34000	34000	34000	34000	170000	พด.
เขตทำนา	1.6 การส่งเสริมการไถกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุ	ไร่	100	100	100	100	100	500	38000	38000	38000	38000	38000	190000	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/พืชผัก	1.7 สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง	ตัน	50	50	50	50	50	250	400000	400000	400000	40000	40000	2000000	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/พืชผัก	1.8 สารเร่ง พด.6 จุลินทรีย์ผลิตสารบำบัดน้ำเสีย	ลิตร	100	200	200			500	1300	2600	2600			6500	พด.

แผนการใช้ที่ดินตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม		เป้าหมาย					รวม	เป้าหมาย					รวม	ที่ รับผิดชอบ
			นับ	2568	2569	2570	2571		2572	2568	2569	2569	2570		
	2. การบริหารจัดการน้ำ														
เขตทำนา/เขตพืชไร่/ เขตไม้ผล	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	10	10	10	10	5	45	210000	210000	210000	210000	105000	945000	พด.
เขตทำนา/เขตพืชไร่/ เขตไม้ผล/พืชผัก	2.2 จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map	ไร่	100	100	100	100	100	500	20000	200000	200000	200000	200000	1000000	พด.
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน														พด.
เขตทำนา/เขตพืชไร่/ เขตไม้ผล/พืชผัก	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	40000	40000	40000	40000	70000	230000	48000	48000	48000	48000	84000	276000	พด.
เขตทำนา/เขตพืชไร่/ เขตไม้ผล/พืชผัก	3.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	ไร่	200	200	200	200	200	1000	200000	200000	200000	200000	200000	2000000	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2567. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565. แหล่งที่มา :<https://ebmn.cdd.go.th/>. 25 กุมภาพันธ์ 2567.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา: <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2567.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด ราย อำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567). แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 1 มีนาคม 2567
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566). กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2567. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2567. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำธณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน (Qualitative Land Evaluations) สำหรับพืชเศรษฐกิจ. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2567. แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2567. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด ราย อำเภอและรายตำบล(ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>. 1 มีนาคม 2567.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝาง. 2567. วิสัยทัศน์/พันธกิจ. แหล่งที่มา : <http://www.nakhakk.go.th/index.php>. 19 สิงหาคม 2567

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)
ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายบุญช่วย ช่วยระดม

นางปราณี สีหพันธ์

นายชุมพร ศาสตราวาหะ

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5

ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน สพข.5

ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สพข.5

ผู้เรียบเรียงและจัดทำ

นางสุกัญญา ทวีกิจ

นางสาวอรุณรัตน์ อัมพวา

นางภานุมาศ นนสีลาด

นายธนพันธ์ นามจุมจัง

ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น

นักวิชาการเกษตร

นักวิชาการเกษตร

นักวิชาการเกษตร

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์